

Стенографски дневник

НА

51. заседание

Вторник, 16 март 1943 г.

Открито в 17 ч.

Председателствувал подпредседателят Димитър Пешев.

Секретари: Александър Загоров и Иван Минков.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съобщения:	Стр.	Стр.
Отпуски	1019	2. За земеделския машинен инвентар. (Първо четене) 1020
Предложения	1019	Говорил Петко Кършев 1022
Законопроекти	1019	3. За допълнение на чл. 150 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите. (Първо четене) 1025
Дневен ред:		4. За разрешаване на извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните и на гаран-тираните от държавата дългове за 1943 бюджетна година в размер на 1.500.000.000 лв. и за изменение на чл. 2 от закона за извънредния бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1942 бюджетна година в размер на 3.025.000.000 лв. (Първо четене) 1026
Предложения:		Говорил м-р Добри Божилов 1026
1. За одобрение 83. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32. (Приемане) 1019		Дневен ред за следващото заседание 1027
2. За одобрение 21. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32 — относно воденето на търговски книги в освободените през 1941 г. земи. (Приемане) 1026		
Законопроекти:		
1. За изменение и допълнение на закона за взаимноспомогателната каса на служителите по Министерството на народното просвещение. (Първо и второ четене) 1020		

Председателствувал Димитър Пешев: (Звъни) Присъствуват всичкият брой народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(Отсъствуват народните представители: Александър Радолов, Борис Кисов, Белю Келешев, Георги Чалбуков, д-р Георги Липовански, Георги Стоянов, Георги Тодоров, Димитър Сараджов, Дичо Тодоров, Делчо Тодоров, Иван п. Анастасов, Иван Батембергски, Иван Керемидчиев, Кирил Минков, Косю Анев, Лазар Бакалов, Марко Сакарски, Матю Иванов, Минчо Ковачев, Никола Генков, д-р Никола Минков, Николай Султанов, Симеон Киров, Спас Ганев и Стефан Керкенецов)

Има да ви направя следните съобщения.

Разрешени са отпуски на следните г-да народни представители: Александър Радолов — 2 дена; д-р Георги Липовански — 1 ден; Делчо Тодоров — 4 дни; Иван Петров Недялков — 4 дни; Илия Слазков — 4 дни; Никола Генков Костадинов — 4 дни; Панайот Станков — 1 ден; Светослав Павлов — 1 ден; инж. Спас Ганев — 2 дена и Стефан Керкенецов — 2 дена.

Постъпили са:

От Министерството на финансите — законопроект за извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1943 бюджетна година в размер на 720.500.000 лв.

От същото министерство — предложение за разрешаване на акционерно дружество „Сюдостропа“ да внесе без мито и др. селмена и машини за преработване на конопената и ленената култури в България.

От Министерството на правосъдието — законопроект за изменение и допълнение на закона за устройството на съдилищата.

От същото министерство — законопроект за изменение и допълнение на закона за етажната собственост.

От Министерството на земеделието и държавните имоти — законопроект за посевния материал

От същото министерство — законопроект за изменение и допълнение на закона за дървоснабдяването.

От същото министерство — законопроект за запазване, използване и подобряване на селските и градските мери.

От същото министерство — предложение за одобрение 45. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 12 март 1943 г., протокол № 40 — относно свикването земеделските камари на заседание.

Раздадени са на г-да народните представители и ще бъдат по-ставени на дневен ред.

Минаваме на точка първа от дневния ред:

Предложение за одобрение 83. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

„МОТИВИ

към проекторешението за одобрение 83. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32

Г-да народни представители! За разширение и подобряване на картофената култура в страната Министерството на земеделието и държавните имоти, чрез Българската земеделска и кооперативна банка, ежегодно закупува и раздава на земеделските стопани картофи „Бинте“ за семе, произведени в определени подходящи райони. Тази година са закупени и съхранени 18.000.000 кгр., които ще се раздават за засяване през настоящата пролет. Една част от тях ще се раздаде взаимнообразно във високите планински райони за производство на здрави картофи за семе, а по-голямата част срещу заплащане по 7.60 лв. за кгр. на земеделски стопани от равнините за производство на ранни картофи за консумация.

За да се улеснят парично затруднените земеделски стопани при заплащане получените картофи за ранно производство, Министерският съвет, с 83. постановление от 2 март 1943 г., протокол № 32, одобри, същите да се кредитират чрез отпускане заем от Българската земеделска и кооперативна банка, в размер на 1.200 лв. на декар, и то най-много до 10 декара за отделен стопанин.

Това постановление на Министерския съвет представям на вашето внимание, с молба да го одобрите чрез надлежно гласуване на приложеното тук проекторешение.

Гр. София, март 1943 г.

Министър на земеделието и държавните имоти: Инж. Хр. Петров

РЕШЕНИЕ

за одобрение 83. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32

Одобрено се 83. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол 32, което гласи:

На основание членове 2 и 4 от закона за увеличаване производството на фуража, лена, ръжта и картофите, на парично затруднените земеделски стопани да се отпусне заем по 1.200 лв. на декар, под гаранция на държавата, и то най-много по за 10 декара на отделен стопанин, за изплащане на отпуснатите им картофи за посев.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Които г-да народни представители приемат решението за одобряване 83. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Към разглеждане на точки втора, трета и четвърта от дневния ред ще пристъпим след като дойде г-н министърът на финансите, който в момента не е в залата.

Минаваме на точка пета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение и Допълнение на закона за взаимноспомогателната каса на служителите по Министерството на народното просвещение.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за изменение и Допълнение на закона за взаимноспомогателната каса на служителите по Министерството на народното просвещение

Г-да народни представители! Известно ви е, че чрез взаимноспомогателните каси на служителите по отделните ведомства се цели разрешението и на важни социални задачи, и по тази причина този тип каси добиха напоследък твърде широко развитие. Подпомагането е една от най-ценните и значителни прояви в дейността на културните общества и народи, а когато това подпомагане се изразява във взаимнопомощ, то добива още по-голям социален и нравствен смисъл и е най-здравата опора за изграждане на народната общност.

Министерството на народното просвещение в грижите си за служителите по своето ведомство учреди през 1935 г. взаимноспомогателна каса, чиято цел е чрез лични спестявания от заплатите на членуващите в касата служители, да ги подпомага парично в случай на уволнение или смърт. Така каса, в течение на своето почти осемгодишно съществуване, даде ценни резултати и подпомогна доста голям брой учители и други служители по ведомството на Министерството на народното просвещение.

Необходимо е обаче изменение и допълнение на закона за взаимноспомогателната каса от 19 юни 1940 г., за да може касата в още по-голям размер, отколкото досега, да подпомага членовете си. В целите на касата се включва сега и снабдяване бездомните нейни членове с жилища на изплащане. Жилището е една от първите потребности и само който е бездомен може най-добре да оцени какво грамадно преимущество и облекчение в живота е едно семейство да има свое собствено жилище. Така че за собствен дом е особено развита в българския народ и най-добрият познавач на неговата психология я изтъква като една положителна проява. Държавата има интерес да поощрява стремежа на българските граждани да се снабдяват при най-изгодни условия със свое жилище. И в подкрепа на тази социална политика на държавата идва и взаимноспомогателната каса на служителите по Министерството на народното просвещение с разширяване взаимнопомощта по начин, че да снабдява бездомните си членове със собствено жилище.

С предлаганото изменение и допълнение на закона от 19 юни 1940 г. се дава възможност на касата да използва свободните си средства и за строеж на единични или блокови жилища за нуждите на бездомните си членове и така построените жилища да преотстъпва на членовете си на срочно изплащане по условия, които ще се разработят в правилника за прилагането на този закон. За да не бъде спъвана тази социална дейност, необходимо е строежът на жилищата да става, като не се прилага законът за бюджета, отчетността и предприятията, а всички договори за строеж с предприемачите да се преценяват и приемат от управителния съвет на касата, а да се одобряват от министъра на народното просвещение.

С законопроекта се дава право да членуват в касата и редовните преподаватели и административните служители в Държавното висше училище за финансови и административни науки в София и това е справедливо, защото и те са държавни служители.

В чл. 10, буква „а“, процентът се увеличава от 4% на 5%, и това увеличение е оправдано, тъй като от 1940 г. насам заплатите на служителите по Министерството на народното просвещение се увеличили, следователно не може да остане незасегната задължителната месечна членска вноска. Увеличението обаче е незначително и не ще се почувства от членовете на касата.

Като имате пред вид горното, надявам се да одобрите предложението на вниманието ви законопроект, като гласувате за него.

Гр. София, 24 февруари 1943 г.

Министър на народното просвещение: Б. Йоцов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за изменение и допълнение на закона за взаимноспомогателната каса на служителите по Министерството на народното просвещение

§ 1. В чл. 1 след думата „смърт“ се прибавят думите „и да снабдява бездомните си членове с жилища на изплащане“.

§ 2. В чл. 3 се прибавя нова буква: „е) редовните преподаватели и административни служители в Държавното висше училище за финансови и административни науки в София“

§ 3. В чл. 4 буква „ж“ се заличава.

§ 4. В чл. 10, буква „а“, процентът от 4% става 5%.

§ 5. Към чл. 20 се прибавя нова алинея, втора:

„Свободните средства касата може да използва и за строеж на единични или блокови жилища за нуждите на бездомните си членове.

Тя жилища касата може да преотстъпва на членовете си на срочно изплащане по условия, предвидени в правилника по приложението на този закон.“

§ 6. След чл. 20 се прибавя следният нов член:

„Чл. 20а. Касата може да отдава на предприемач или да извършва сама постройките на жилища за бездомните си членове, без спазване разпоредбите на закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Договорите за отдаване постройките на предприемач се приемат от управителния съвет на касата и се одобряват от министъра на народното просвещение.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Които г-да народни представители приемат на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за взаимноспомогателната каса на служителите по Министерството на народното просвещение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър Борис Йоцов: Моля, спешност.

Председателстващ Димитър Пешев: Г-н министърът на народното просвещение предлага да се даде спешност на законопроекта. Които г-да народни представители приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да докладва законопроекта.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете заглавието и § 1)

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат заглавието на законопроекта и § 1, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете § 2)

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете § 3)

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 3, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете § 4)

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете § 5)

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете § 6)

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. Законопроектът е приет окончателно.

Минаваме на точка шеста от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за земеделския машинен инвентар.

Г-да народни представители! Пред вид на това, че законопроектът е доста дълъг, моля ви да се съгласите при доклада да бъдат прочетени само мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете мотивите към законопроекта.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за земеделския машинен инвентар

Г-да народни представители! Земеделските машини са едно сигурно средство за повишение производството на нашата земя, за сигурно прибиране, съхранение и подобрене на това производство, но само в такъв случай, когато те са правилно подбрани съобразно нуждите на нашето земеделие, когато приложението им е рационално организирано и когато се полагат грижи за доброто им стопанисване.

Досегашният закон за едрия земеделски машинен инвентар има значителни непълноти:

той обхваща само вършачките и техните двигатели, но не засяга редицата важни за нашето земеделие машини, които напоследък намират бързо своето разпространение;

не урежда контрола върху вноса на земеделските машини и поради това в много случаи са били внасяни неподходящи такива;

не установява необходимия контрол върху местното производство на машини, както и върху поправката изобщо на земеделски машини у нас;

не дава необходимото насърчение за целесъобразното снабдяване с едър машинен инвентар на българското земеделие;

не осигурява поддържането на доставените вече машини с резервни части;

не урежда въпроса за подготовка на машинисти, които да осъществяват добрата работа и състояние на машините.

Целта на настоящия закон е да се даде правилно разрешение на всички тези въпроси, тясно свързани с успешното използване на земеделските машини в българското земеделие.

Голямото значение, което земеделските машини придобиха напоследък в България, особено при цялостната обработка на работната земя, както при засяването, така и при прибирането на реколтата, потвърждават най-ясно необходимостта да се разрешат правилно всички въпроси, свързани с използването на земеделския машинен инвентар у нас.

Като излагам всичко това, моля, г-да народни представители, да разгледате и гласувате предложения ми законопроект.

Гр. София, март 1943 г.

Министър на земеделието и държавните имоти:

Инж. Хр. Петров

(ЗАКОНОПРОЕКТ за земеделския машинен инвентар

Глава I

Чл. 1. Настоящият закон има за цел да организира снабдяването, избора, рационалното използване и стопанисване на земеделските машини в българското земеделско стопанство.

Чл. 2. Министерството на земеделието и държавните имоти упражнява контрол върху вноса, производството и разпространяването на земеделски уреди и машини в страната.

Чл. 3. Всеки вносител, респективно производител, съобщава предварително в Министерството на земеделието и държавните имоти вида, марката и количеството на машините, които възнамерява да внесе, произведе и разпространи в страната.

Министърът на земеделието и държавните имоти има право да забрани вноса, производството и използването на известни машини и уреди във всички случаи, щом това е в интереса на народното стопанство.

Чл. 4. Разрешение за продажба на земеделски оръдия и машини се дава и на производители на такива в страната.

Чл. 5. Вносителите и производителите на земеделски машини и оръдия са длъжни да имат постоянно на склад достатъчно резервни части за машините, които внасят или произвеждат.

Чл. 6. Фабрики и работилници, които искат да произвеждат или поправят земеделски машини, са длъжни да се снабдят за това с разрешителни от Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 7. Разрешителните се издават въз основа на доклад от специалисти, назначени от министъра на земеделието и държавните имоти.

Чл. 8. Министерството на земеделието и държавните имоти съдейства на земеделски стопани, общини, кооперации и други сдружения за снабдяването им с подходящ земеделски машинен инвентар, като извършва, направо или чрез Българската земеделска и кооперативна банка, доставки за тяхна сметка.

За наскърнение използването на едър земеделски машинен инвентар могат да се отпускат чрез Българската земеделска и кооперативна банка 5-годишни безлихвени заеми.

Чл. 9. За покриване на лихвите към Българската земеделска и кооперативна банка при такива доставки, Министерството на земеделието и държавните имоти предвижда всяка година в бюджета си необходимите суми.

Чл. 10. Доставките и свързаните с тях книжа се освобождават от всякакви данъци, такси, бери и мита, гербов налог и други облози.

Чл. 11. От безлихвени заеми по този закон се ползват:

а) общини, кооперативни и други сдружения и стопани, при условие, че притежават, те или членовете им, обработваема площ и производство, осигуряващо задоволителното използване на инвентара. Ползвателите се от тези права са длъжни да построят необходимите сгради за съхранение на машините по план, одобрен от Министерството на земеделието и държавните имоти;

б) всички горски кооперации и водни синдикати при доставка на горски машинен инвентар, трактори, съоръжения за напояване и поддържане на напоителните канали.

Чл. 12. Министърът на земеделието и държавните имоти има право да обявява даден земеделски район за напълно снабден с известен вид земеделски машини, в какъвто случай до второ нареждане се забранява пласирането на такива машини в района.

Глава II

Чл. 13. Министерството на земеделието и държавните имоти организира и контролира работата и състоянието на земеделския машинен инвентар, за да бъде той най-правилно използван.

За целта Министерството на земеделието и държавните имоти провежда райониране на земеделския машинен инвентар, дава нареди за задължително извършване на определени работи с машините и съдейства при оставянето на горивни, мазителни и други материали, употребени в земеделието, и проверява изправността и годността на използваните в земеделското стопанство машини.

Чл. 14. Министърът на земеделието и държавните имоти назначава постоянен комитет с определен от него състав под председателството на директора на земеделието, скотовъдството и земеделското образование и с участието на представители на съюза на притежателите на вършачки „Съези“ и на Общия съюз на българските земеделци, на които възлага задачи във връзка с приложението на този закон.

Решенията на този комитет подлежат на одобрение от министъра на земеделието и държавните имоти.

Чл. 15. Притежателите на вършачки, трактори, сушилни, моторни роначки за царевича, семечистачни машини, моторни фуражомелки и парни локомотиви, които се използват като двигатели в земеделското стопанство, членуват задължително в съюза „Съези“.

Министърът на земеделието и държавните имоти назначава при съюза „Съези“ инспектор, който има за задача да съгласува дейността на съюза с дейността на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 16. Всеки стопанин на изброените в чл. 15 машини, преди да започне да работи, трябва да направи застраховка по гражданска отговорност против евентуални щети и злополуки.

Забележка. Работниците, които са застраховани съгласно чл. 1 от закона за обществените осигуровки, не се застраховат от стопаните на машините, изброени в чл. 15, за случаите, предвидени в споменатия закон за обществени осигуровки.

Чл. 17. Всички машини, поменати в чл. 15, носят порядни номера по вида им, които се дават на притежателите от Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 18. Всички притежатели на земеделски машинен инвентар са длъжни да поддържат същия винаги в изправност.

Чл. 19. По нареждане на съответния околийски агроном се спират от работа всички негодни машини или такива, които повреждат продукта, за обработването на който са предназначени.

Чл. 20. Районирането на едрия земеделски машинен инвентар по околии се извършва от постоянния комитет при Министерството на земеделието и държавните имоти.

Разпределянето на същия инвентар в самите околии и общини се извършва от комисия в състав: околийският агроном, представител на съюза „Съези“ и представител на Съюза на българските земеделци.

Чл. 21. Преместването на земеделските машини в околията по искане на собствениците им може да стане с разрешение на комисията, предвидена в чл. 20, а в друга околия — с разрешение на постоянния комитет при Министерството на земеделието и държавните имоти, и то само след като се установи и в двата случая, че са свободни от работа в определените им райони.

При преместването на машини от даден район по нареждане на Министерството на земеделието и държавните имоти остават по местата си предпочитателно тези земеделски машини, чиито стопани отговарят на чл. 11, точка „а“, на този закон.

Чл. 22. За машинисти при вършачки и двигателите им могат да бъдат назначавани само лица с призната правоспособност от Министерството на земеделието и държавните имоти.

Заварените по този закон машинисти представят документите си за правоспособност в Министерството на земеделието и държавните имоти за проверка.

Чл. 23. Решение за откриване на технически курсове, за подготовка на технически персонал за едър земеделски инвентар се издава от Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 24. Машинисти, които желаят да получат служебни книжки за правоспособност, с изключение на машинисти на парни локомотиви, полагат изпит пред комисия, назначена от министъра на земеделието и държавните имоти.

Чл. 25. Министерството на земеделието и държавните имоти провежда периодически проверителни изпити на придобилите правоспособност машинисти.

Чл. 26. Министърът на земеделието и държавните имоти определя с заповед размера на уема, в пари или натура, който се плаща на собствениците на машините.

Глава III

Чл. 27. Надзорът по прилагането на този закон се възлага на органите на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Административните и общинските власти са длъжни да дават съдействие при прилагането на този закон.

Чл. 28. Нарушенията на постановленията на този закон се установяват с акт, съставен от агрономически и технически длъжностни лица при Дирекцията на земеделието, скотовъдството и земеделското образование и общинските власти, въз основа на което се издават наказателни постановления от министъра на земеделието и държавните имоти.

Чл. 29. Машинисти на земеделски машини, поменати в чл. 15 на настоящия закон, които, поради лошо ръководство, ремонт, поддържане и немарливост, причинят повреда, нередовна или лоша работа на машините, се лишават от правото да ръководят и използват такива машини до три години.

Чл. 30. Нарушителите на членове 3, 5 и 6 от този закон се наказват с глоба от 1.000—5.000 лв.

Чл. 31. Нарушителите на членове 22, 23 и 26 се наказват с глоба от 500—5.000 лв.

Чл. 32. Нарушителите на всички други нареждания по този закон и на правилниците за приложението му се наказват с глоба от 1.000—10.000 лв.

Чл. 33. Глобите до 5.000 лв. са окончателни и не подлежат на обжалване.

Чл. 34. Министърът на земеделието и държавните имоти издава правилници, утвърдени с царски указ, за прилагане на настоящия закон.

Чл. 35. Настоящият закон влиза в сила от деня на публикуването му в „Държавен вестник“ и отменява всички закони, доколкото му противоречат.)

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата народният представител г-н Петко Кършев.

Петко Кършев: (От трибуната) Г-да народни представители! Лично аз трябва да изкажа голямата си благодарност към г-н министъра на земеделието и държавните имоти за внасянето на законопроекта за земеделския машинен инвентар, защото, както се казва и в мотивите, този законопроект действително ще изиграе решителна роля за рационализирането и трансформирането на нашето земеделско стопанство. Наистина едрата, тежката машина в земеделското стопанство е сигурно средство за повишаването на дохода или, както се казва научно, с въвеждането на машината, и то организирано, живо, свързано с земята, в производствения процес ще получим тъй наречените стопански икономически ефекти, т. е. и намаляване себестойността на производството от единица площ земя и увеличаване на добива; а въкупом това се казва постигане на големия социален ефект от въвеждането на машината в земеделското стопанство.

Г-да! След тия предварителни бележки аз искам да си послужа с думите на уважаемия г-н министър на земеделието и държавните имоти като мото: „дух и производство“. И действително за дух, за привързаност, за приобщеност към българската земя и за увеличаване на производството може да се говори само когато нашето земеделско стопанство бъде поставено на предприемачески, на чисто икономически основи, т. е. положително да търсим сметка в него, като намалим риска в производството.

Г-да! Животът не е статика; той е динамика и техника. След епохалното откритие на мотора с вътрешно горене разреши се един път завинаги радикално основният проблем за теглителната сила в земеделското стопанство. Влекачът, въведен в селското стопанство и запрегнат в плуга за подметката, за дълбоката оран, за сеитбата, за жетвата, за вътрешния подвоз в стопанството, ще облекчи човешкия труд и спести много мъки и много сълзи на селското стопанство. Но това не е толкова съществено, г-да! Същественото е, че машината в земеделието извършва полските работи бързо, лесно, икономично и, най-важното, навременно. Трябва да се подчертае това, защото при тия полски работи, за които преди малко говорих, винаги в полето, поради нашия климат и почви, разполага се с много малко време и трябва да се действа ударно, т. е. селският стопанин наистина трябва да разполага с достатъчно въпрегателна, теглителна сила. Веднага след жетвата, на втория или на третия ден, трябва да се подметне, за да се запази влагата и да се постигне това, което се желае от стопанина, чрез запазването на влагата, именно измамването на плевелите, бурените и създаването на килва почва.

Да видим сега как е разрешен проблемът в трите вида типични селски стопанства у нас.

Първият тип селски стопанства у нас, това са тъй наречените маломотни и почти безмотни, които според господстващото схващане, трябва да държат вместо работен добитък, волове или коне — кравките. Следователно това са стопани, които държат разплоден добитък, крави или кобили, особено крави, за да може от тях да се получи едновременно и работа, и приплод, и мляко, но в края на краищата те нямат нито първото, нито второто, нито третото, и когато ще трябва да се подмята стърнището или да се оре дълбоко, теглителната сила в селското стопанство е недостатъчна. Това е единият от дефектите на нашето дребно селско стопанство, че то в даден момент е претрупано с работа, а като парадокс имаме излишна работна ръка. И затова нашите селски стопанства — дребните, са дефицитни, т. е. те могат да имат икономически ефект, който е за сметка на много вложен невалоризиран и неустойчив труд.

Втората група селски стопанства, която представлява 63% от всичките селски стопанства, това са тъй наречените средни стопанства, които според официалната статистика притежават средно 56.7 декара. Тия стопанства, за да разрешат проблема за теглителната сила, служат си с чифт грижливо и отлично отгледани волове или работни коне. Там теглителната сила е почти налице. Но и тия стопанства са дефицитни, защото те държат този чифт добитък за 56-57 декара, когато, според науката и в държавните стопанства у нас, на чифт работен добитък се полага 180 декара земя — нека бъдат 150 декара. Значи, при работна двойка добитък в средните стопанства бошинството от стопанствата у нас са също дефицитни, защото надницата на работната двойка добитък е три пъти по-скъпа; значи, тя не може да поевтини производството, понеже работи само 57 декара земя, а изяжда три пъти повече фураж. Остава третият вид стопанства. Да видим как е разрешен проблемът за теглителната сила в тях. В Дунавската равнина, в лъса, близо 20 милиона декара по терен са изцяло пригодени за трактора, влекача. Интересно е, че стопанствата с 200—400 декара държат трактори. Там е великолепно разрешен проблемът за теглителната сила. Но дали имат сметка от трактора? Понеже в полето производството е еднообразно — чисто зърнено, там не могат да разнообразят производството, като въведат например трудово интензивни култури, защото, както знаете, ст зърнените храни няма сметка и защото държавната политика е такава, че не се дава по-голяма цена на това производство, т. е. трябва да се поддържа по-ниска цена на зърнените храни — то тяхното производство е дефицитно, макар че имат разрешен въпроса за теглителната сила, въпреки възраженията, че трактори трябва да се държат в такива едри стопанства, които имат най-малко 1.000 декара. А ние имаме само отделни стопанства с такава площ. Значи, държането на трактор не е рентабилно оправдано.

Пита се: имат ли сметка тия стопанства със средно притежание 300-400 декара да държат трактори? Не. Защото рискът е много голям. И за да намалят риска, за да имат резултат в своето стопанство, те трябва да застъпят трудово-интензивните култури. А за да застъпят тия култури, тия стопанства, които нямат достатъчна собствена и свободна работна ръка, принудени са да я търсят отвън. Те не могат да я намерят, понеже навсякъде има усилена полска работа. Работната ръка е много скъпа и преди всичко не се намира или, ако се намери, нейният труд е непроизводителен, защото работниците не се отнасят свойски към чуждата работа.

Заклучение: в трите вида стопанства не е разрешен проблемът за теглителната сила. Сега ни се предлага законопроект за тежкия земеделски машинен инвентар. Пита се по какъв начин можем да съчетаем машината с земята, и то организационно, стопански. На този въпрос ще се помъча да отговоря. Какви мероприятия досега официално държавата, респективно Министерството на земеделието, предлага, за да може да се излезе от това бедствено положение в тия три главни типа земеделски стопанства? Първото нещо, г-да, като мероприятие е комасацията. Тук искам да обърна вашето внимание на следното: комасацията, като аграртехническо мероприятие, даже с един неделен минимум земя при унаследяването на комасираната земя, оедрява само притежанията на дребното стопанство, но не може да оедри самото стопанство. Например, X стопанин има 30 декара земя, пръсната на 10 места по 5 декара. При комасацията можем да ги съберем в един блок от 50 декара или в два блока от по 25 декара. Затова казвам: комасацията оедрява притежанията, но не оедрява стопанството. Даже и при комасацията, която твърде разпалено се пропагандира, ние имаме процес на разпадане, на декомасиране. По-късно ще се мотивирам и ще ви дам като илюстрация, картинно, как първите села, в които са били комасирани земите, днес имат до 25% от стопанствата, особено в с. Овча могила, в процес на декомасиране. Значи, от комасацията не може да се получи онзи плюс, за който се говори — пестене на време, на семе, на синори и т. н. Даже при майората, при едноличното унаследяване и управление на стопанството, не може да се спре декомасационният процес. Единствената психологична полза от комасацията, която действа върху съзнанието на селския стопанин, е, че един реален имуществен дял земя се обръща в един идеален имуществен дял. По силата на бонитетната оценка, която има за цел да приведе в единици стойности дадена земя, чисто и просто стопанинът се изхвърля в друга местност, за която няма никакви спомени, че там е раждан и откъмен, а парехенделците всякога се изхвърлят след провеждането на комасацията в периферията на землището в дадено селище.

Атанас Цветков: Ако обичате, г-н Петко Кършев! В с. Овча могила имате ли богати земеделци-стопани?

Петко Кършев: Да, ще кажа как са станали богати.

Второто мероприятие, г-да, което също така се предлага — и тук съм гласувал ред закони по него — това е оземляването. Нека да приемем като минимум едно 5-членно селско стопанство с трима работоспособни членове и с притежание минимум на 75 декара земя. При 1.400.000 бройки стопанства, включително и новите предели на България, потребни са над 100 милиона декара работна земя. Изключено е те да се намерят. Значи, въпреки всички мерки за оземляване — отводняване, напояване, печелене на терен, косвено засилване продукцията с 2-3 пъти повече в напояваните терени, въпреки изместването на горските площи от полето в планината, ако щете да включим и фондовете, и пустеещите земи, не сме в състояние с тия мероприятия да задоволим открития глад за земя. Моето становище е, че тия мероприятия трябва да се следват сами за себе си, като средства, но не като цел да облекчат кризата за земя.

Третото мероприятие е така наречената трансформация и рационализация. Тук трябва да бъдем, г-да на чисто. Често пъти сме слушали някои колеги да се нахвърлят срещу така насърчаваната и желана, тенденциозно оправдана трансформация в нашето земеделие — собствено върху онези 5% от земеделската площ, около 5-10 милиона декара площ, предопределена за лозя, за зеленчукови градини, за ягоди и пр. — Въпросът е за цената, това което стана с ягодите. За да нахвърляме стопаните да ги изкоренят, дадохме ниска цена на ягодите. Те се принудиха да изорат 50% от тия площи, за да застъпят зърнени култури с оглед на собственото си изхранване. Значи, трансформацията и рационализацията не могат да разрешат проблема за увеличение продукцията на земята — връщам се на първата си мисъл — за намаляване разносните и увеличение на добива. Трансформацията засяга терени, площи, заети от строго диференцирани стопанства, които не заемат повече от 5% от общата площ земя.

Иде въпросът за рационализацията. Ние трябва да вложим повече техника в земеделието, като въведем машината, въпрос на внесенния законопроект. Ако не въведем машината като помощно средство, за да облекчим труда, ще имаме наистина стопански ефект, който е за сметка на многото вложен ръчен труд на единица площ земя, обаче няма да имаме икономически ефект. Рационализацията не е сигурно средство за увеличение дохода от земята.

Иде четвъртото средство. Това е кооперацията, кооперативното съдружие, чрез което можем на кооперативни начала да използваме всички средства на производството. Но като се постави този въпрос за кооперацията, представителите на нашата научна, академична, стопанска мисъл веднага изключват земята, като казват, че тя не е средство за производство, а е нещо свето, ненарушимо, тя е благо — не бива да се включва. Всички други средства ще

използуваме на кооперативни начала — машини, общи продажби, общи покупки, кредити, но те са само мероприятия, които лежат вън от периферията на стопанството. Ние можем да имаме кооперативни млекоярници, кооперативни изби и всички мероприятия, чрез които дребното селско стопанство, ползувайки се от тях, ще догони привилегиите и преимуществата на едрите стопанства, понеже дребното, като икономически слабо, не е в състояние да набави всички тия съоръжения, предмет на една такава кооперативна организация. Защо и този господстващ у нас възглед няма да даде резултат? Защото тия мероприятия с нищо не намаляват себестойността на продукта, нито се отразяват върху структурата и върху организацията на индивидуалното, на отделното стопанство. Например из занаят литър мляко, литър вино. Плащат ми го по нормираната цена, а това с нищо не намалява производствената стойност на литър вино или литър мляко. А същевременно, г-да, това значи, че ако тая кооперативна организация, респективно кредитната кооперация или популярната банка, набави трактор, няма да даде резултат. Защо няма да даде резултат досегашният кооперативен начин на използване средствата на производството? Защо да чакаш трактора на популярната банка да изоре всичките твои ниви, включително и маломерните? А стопанинът, като не е сигурен, че това ще стане, затуй той държи добитък на ясла. В резултат — скъпо платен трактор, който няма да бъде покрит с пущения капиталет земя, а същевременно отделният стопанин прави двоен разход, за да държи добитък.

Така стои въпросът и с вършачките. Вършачката, притежанието на популярната банка, на кооперацията или друго сдружение, обслужвайки вън от обсега на частното стопанство, не намалява себестойността на продукта. Ще се конкретизирам. В Х село кредитната кооперация или популярната банка притежава вършачка, батоза. Отделните стопани в кооперативното земеделско стопанство, по-рано като индивидуални членове, подвозваха своите снопи към вършачката или вършачката отиваше в дворовете им и вършеше срещу 7% уем. Но когато същите стопани организирани с цел зарадионално и собствено използване на вършачката, през една кооперативна организация, тя има вече отражение върху себестойността на продукта. Например, като струпам в един стопански двор 165.000 кооперативни снопи, вършачката има вече сметка да овърши кооперативни снопи при уем 4%, вместо да ходи от двор на двор, да търси работници и пр. При 7% по-раншен уем разликата от 3% се отразява върху себестойността на килограм пшеница.

Ако ние дадем на такива кредитни кооперации този нов машинен земеделски инвентар и ако ние фактически не го свържем, както ще се поясня по-нататък, с устройственото състояние на дребното стопанство, със самата му структура, със самия му производствен процес, ние ще повторим тия мероприятия, за които говорих.

Преди да се спра на този законопроект, за който съм длъжен да изкажа повторно моята гореща благодарност на г-н министъра на земеделието, искам да изтъкна, че всички досега препоръчани средства и мерки са из областта на мероприятията като пропаганда и желание. Тия мероприятия обаче не са поставени на икономическа база. Тук трябва да благодаря на г-н д-р Георги Рафаилов — не го виждам тук — че той в дебатите по бюджета на държавата цитира мои думи, като каза, че докато не поставим селското земеделско стопанство на базата на предприятието, на базата на рентабилността, докато не намалим себестойността на продукта, няма да имаме сметка в земеделието. И сега поставям въпроса: как можем да излезем от това дефицитно и затруднено състояние на трите типа наши стопанства, за да ги поставим на базата на предприятието, на доходността?

Най-напред, г-да народни представители, ще ми позволите да кажа, че прадинарските тайфи и овчарските бачии, които съществуват от памтивека у нас, са своеобразни, самобитни български кооперации, които нямат нищо общо с колхозите. Като дойдем до въпроса за свързването на земята, труда и инвентара, нека не забравяме това, което се изнесе от г-н министъра на финансите, че две трети от всичката работна земя у нас се държи от една трета от стопаните. Значи, като дадохме характеристика, че едрите стопанства са дефицитни, а от друга страна, че две трети от стопаните държат една трета от земята, че те са малоимотни, остава открит проблемът: можем ли организационно, технически да свържем труда, който е в излишък с така наречената легендарна селска безработица, и да го привлечем към едрите стопанства, които имат нужда от ръчен труд, и по този начин да получим балансирането на земята с нужния труд, и то труд не вече наеман, но включен организационно, който ще се отнася свойски към земята и работата?

Нека дам една малка характеристика за психиката и състоянието на едрите стопани. Аз зная, когато поставих тук въпроса, че не е бедата в това, че стопанството е едро, защото може да бъде кооперативно едро за задружно обработване, но бедата е, че то е частно и че частното стопанство не може да намери квалифицирана работна ръка, за да се застъпят интензивни култури, които да валоризират труда чрез един вътрешен селски изравнителен фонд. Но и с този фонд загубата от върнените храни никога няма да бъде балансирана от печалбата от така наречените доходоносни култури. И понеже едрото стопанство до създаването на земеделските кооперативни стопанства бе дефицитно, едрите стопани продаваха земята си или, най-малко, я даваха на изпозлица. Но когато тия стопани дойдоха в мосто предприятие, в кооперативната организация на базата на частната собственост, която е винаги свещена и неприкосновена, те веднага получиха 2-3 пъти повече рента, отколкото получаваха дотогава. Работниците, безимотните и малоимотните, влизайки като членове в кооперацията със своя труд, можаха да валоризират своя труд и да получат постоянна, редовно плащана работа, сигурност в прехраната, а най-главно зачетени са като фактори в про-

изредството. Виждам, че колегата Игнат Хайдудов дойде в залата. Той знае случая с моето кооперативно стопанство в Тотлебен. Преди да организирам там 78-те стопани, никой от тях нямаше по-рано нито ар зеленчукова градина, нито една рогозка място с зеленчук и не знаеха какво е това кооперативна зеленчукова градина. Влезе Х стопанин в организацията. Неговото място от 40 декара е идеално пригодно и предопределено за зеленчукови култури. Управителният съвет каза: „С оглед на подобрение на храненето, с оглед на подобрение бита, с оглед балансиране на безработицата“ — защото имаме такива примери и по външние отгоре — съзнателно решава да застъпи трудово-интензивните култури. И достигнахме да разширим зеленчуковата градина от 40 декара на 200 декара, които погълнаха по 20 надници на декар = 4.000 надници. Останалата площ от 2.000 декара кооперативна земя беше засята със сухи култури: царевича и пшеница. Те погълнаха всичко 4.000 надници, защото дадохме работа на машината и намалихме надниците от 4 на декар, както е официално установено, на 2 надници, или: 2.000 по 2 = 4.000. И сега изпаднахме в онова парадоксално положение, че трябваше да намаляваме площта на зеленчуковите градини, защото не можехме да намерим не само отвътре, между нашите членове, но и отвън работници. Следователно в едно оедно кооперативно стопанство, застъпвайки трудово-интензивните култури, като контрабаланс на безработицата, веднага се справяме с последната.

Ползувам се от случая да изтъкна и друго предимство на кооперативното стопанство. Г-н Петър Марков, от нашия край, е тук и знае това, че Овча могила е местожителството на поп Михов, който е редом от с. Берово, Еленско. Наложих кооперативно стопанисване в с. Овча могила, за да спра декомасирането. Старият поп Михов, дялото, каза: „Трябва да благодаря на г-н Кръшев, че той ми даде възможност да се облека от тежкия полски труд като член на кооперативно стопанство и да се отдам на любимите ми селски отрасли: пчеларството и лозарството, даже да отида в родното си село“, това на г-н Марков. Значи, чрез машината, чрез преустройството на селското стопанство получихме не само облекчение на труда, но дадохме свободно време и рента. В подкрепа на горното ще си послужа с официално установените данни, чрез анкетата от Министерството на земеделието в района на моята камара за с. Тотлебен, за да ви кажа следното. В кооперацията са влезли три типични стопанства: едното на Цветан Ив. Бояджиев от 204 декара, средното на Тодор Ст. Кръстев — от 91 декара и дребното на Тодор Христов Банов — от 25 декара. Последният е малоимотен селски стопанин в с. Тотлебен. Интересно е какво са вложили като труд в надници тия стопани. За Цветан Бояджиев няма упоменат в графата, че е вложил личен труд в надници или от неговите близки, на жена му или на децата му. Тодор Кръстев е вложил 440 надници, а Тодор Христов Банов има 202 надници вложен труд. Какво са получили като доход при равносметката? От рента на земята, първият, най-големият земеделец, е получил 88.296 лв. Вторият, Тодор Кръстев, е получил 45.203 лв., а най-малоимотният, Тодор Банов, е получил от рента на земята 14.665 лв. По-нататък вече ще търсим и икономически ефект от това.

От вложения труд — значи, заплащането му, това е рентата — като фактор на производството, какво се получава? Първият, Цветан Бояджиев, не е вложил труд и не получава нищо. Вторият, Тодор Кръстев, получава 17.611 лв., а третият, Тодор Банов, малоимотният, който, ако не беше тази организация, нямаше да получи нищо, получава 8.085 лв. Интересно е, че доходът общо на декар, сметнат от рентата и възнаграждението на използвания труд, е следният: първият, имотният, получава 432 лв. на декар и е много благодарен от това; вторият получава 682 лв. на декар — ето социалният ефект — а най-бедният, малоимотният, получава 877 лв. на декар, в които е редуцирана надницата му и рентата от земята.

По-важно в случая е, г-да, какво значение има кооперативното използване средствата на производството. Случаят със с. Тотлебен е много типичен. Там 78 стопани имаха 283 дръгливи овце, с живо тегло под 30 кгр., с продукция на мляко не повече от 50 литри, а вълната им достигаше едва от 800 грама до 1 кгр. Когато те се кооперираха, тези овчи стада, които се пасяха от 15 овчари, веднага останахме да се пасат от един, от най-опитния и, значи, намалихме 15 пъти, бих казал, стойността на разхода за труда по пасенето на овцете. И в първата година, като сведохме това овче стадо, наречено ремонтно, кооперативно, на 100 глави и проведохме контрола върху млечността и живото тегло, получи се курйоз: най-дръгливите овце, които по-рано давали по 50-60 грама мляко, или общата продукция на мляко през лактационния период не е достигнала повече от 40 литра, т. е. на 283 овце, сметнете ги кръгло 300 овце, по 40 литра, това прави 1.200 литра, а през втората година само 100 овце по 120 литра продукция за лактационния, дойния период, имаме пак 1.200 литра. Виждате каква прамадна икономия се прави чрез кооперативния начин на ползуване на овцете. При три пъти по-малко овце, с 15 пъти по-малко овчарски труд, ние получихме същия стопански ефект. Колкото се касае до руната, вълната, която в некооперираното, несъбраното овче стадо беше 1.200 грама, ние получихме 2.100 грама.

Тези резултати се получават благодарение и на кооперативното съзнание, което аз нямам амбицията да насаждам отгоре надолу, а то дойде като рефлекс на живота, като рефлекс на разширените нужди на самите селски стопани, като принцип на взаимномощ и солидарност, за които твърде много се говори, като нов ред, на нещата. Самите стопани, пържейки се в собственото си масло, идват до това съзнание. Те са в тежко положение, стопанствата им са дефицитни. Държавата сега надава повик към тях: за повече дух и повече производство. Те обаче не могат да кажат: „Ела, мечко, изляз ме.“ Те не могат да търлят загуби от производството. Дайте им една система, дайте им една нова форма, нов начин на стопанисване, пак на базата на частната собственост, но те да намерят сметка за себе си, да бъдат добре изхранени и облечени — не става въ-

прос за богатство — и да могат да отделят от производството и за държавата, за нейните остри в настоящия момент нужди.

Г-да! Преди малко тук беше г-н Сотир Янев, не знам дали сега е тук, не го виждам. Трябва обаче да му направя един комплимент, защото той още миналата година единствен постави въпроса за фуражния проблем, за намиране база на фуражното производство. С въвеждането на трактора от 35 конски сили върху площ от 2.500 декара, ние веднага съкратихме 60-те чифта работен добитък и го сведохме на 20 чифта, защото, имайки мотора с вътрешно горене, за обслужване на теглителната работа, която е тежка и убийствена, ние задържахме само 20 чифта работен добитък за тъй наречения вътрешен подвоз. Разликата от 20 до 60 чифта = 40 чифта работни двойки, съкратени, всички фураж, който те биха изляли, остави един натурален плюс на фураж в стопанството, който ние наричаме икономия. Тази икономия се изрази в голямо количество от съпътщи: слама, соя, сено. И за миналата тежка зима аз мога да кажа, макар да е неудобно, че в с. Тотлебен ние продавахме по 6-7 лв. килограма не само сламата и соята; не само че имаше налице фураж да изхраним нашия добитък, който беше като мреки, но важното е, че, като изхранихме добитъка, ние първи донесохме мляко на кооперативната млекарница, първи получихме висока продукция, благодарение на тази организация и преустройството на земеделско стопанство, защото намерихме фуражната база.

Искам да обърна вниманието на г-н министъра на земеделието и на един друг въпрос. Преди десетина дни, г-да, ние имаше тежки мразовити нощи и ветровити дни, поради които имаше едно малко измръзване в лъса, в Дунавската равнина, където имаше едно по-жълтяване на посевите, което се дължи на това, че нежните, още не добре вкоренени растения на пшеницата, се измъкнаха и чрез процеса на замръзването и размръзването изскочиха на повърхността на земята и задияха. Какво се налага сега? Налага се решително да се мине с трактора, който трябва да влочи непременно широк валяк. Не се ли претъпче почвата, не се ли доближи коренът до почвата и не се ли измъкне подземната влага, която да дойде до тези корени, за да се вкоренят, ние носим голям риск да имаме редки посеви. Виждам, че и г-н Симеонов е съгласен с мен.

Симеон Симеонов: Не съм съгласен за тракторите.

Петко Кършев: Ще трябва да ги валираме, това е държавна и стопанска необходимост. Всички носим голяма отговорност. Валякът може да бъде от крушов труп, от цимент и пр., но налага се влекачът да бъде гъсеничен, за да смажем тези посеви, иначе сме загубени.

Божил Працилов: Възражава се, че тракторът не може да мине с валяк.

Петко Кършев: Може, може. Валякът е, който ще валира. Приемам, че да не бъде с трактор, но трябва да се валира. Може да бъде и с работен добитък, но непременно влекачът е, който ще влочи редовата селска, и то не от 1.20 метра, а от 4 метра. Така ще имаме бързо валиране, а това валиране на посевите в този момент е от решаващо значение. Трябва да намерим начин да направим това. Войците не могат да влечат. Приемам, че тракторът може да угази, примерно, 10-15%, но останалото — 80%, ще бъде спасено.

Как иначе бихме могли да разрешим фуражната проблема? Една малка статистика, г-да. Ако имаме криза в нашето скотовъдство, ако нямаме скотовъдни продукти, причината е, че липсва фураж и че базата на нашата фуражна площ е 7% за детелина и люцерна от цялата площ. Питам се: по какъв начин бихме могли да увеличим площта на фуражните растения до 25%? Това може да стане, г-да, само в едрото кооперативно стопанство, защото в събраните площи, земи — недейте разбира на едно място събрани, в блок от 1.000 декара, но пръснати в 4 блока по 250 декара — ще внесем вече едно ново редуване, в културите. При сегашната двуполна система, която е господстваща у нас, едното поле непременно с зимница, а другото с пролетница, стопаните, дори да имат съзнанието да засят люцерна, не могат да направят това, защото люцерната ще бъде завлечена, унищожена от добитъка. Но когато се организира задружното обработване на земята, когато се събере нужният капацитет, примерно от 1.000 декара земя, веднага се дели тази площ на 4 парцела по 250 декара, и първият от четирите се засява с люцерна, а това значи, че имаме 25% люцерново фуражно производство; в четвъртата година върху същия парцел засяваме пролетница, след това зимница и най-после окопни. И така, редувайки културите в продължение на 4 години, ние в никой случай няма да седем след люцерна пшеница, защото тя ще легне, а силната почва, оставена след люцерната, ще заседем с окопни култури, каквито са картофите, цвеклото и др. По такъв начин ще се получат 3-4 пъти повече продукти от окопните. След четвъртата година ще заседем отново пшеница и т. н. По този начин, освен че ще получим фураж за добитъка, но и ще подобрим структурата на почвата.

Аз съм имал случай и в мнозинството да кажа, че българската земя е дегенерирана, че тя е изродена, изтощена. Един пример. Всички вие, като сте обикаляли вашите колегии, сигурно ви е направил впечатление, че край много шосета, там, където има пътека, която минава през нивите, това място е отпъкано и че то е засято с по-силен и по-тъмен чим. На какво се дължи това? Мнозина го обясняват с някакво торене, с някакъв мистичен фактор. Единствената причина е, че там, където засятото е по-буyno, е било отпъкано. То е оцедено място. Когато мине плуг да разоре, той вече натрошава тази претъпкана почва, надробва я на едри буци и през зимата тя не се разпада на прах, а се разпада на зърна, на трохи. Така имаме подобрене на структурата на почвата. Благодарение на трактора ние слизаем с няколко сантиметра по-дълбоко. И аз съм убеден, че онзи, който познава тези неща, ще

потвърди, че всеки сантиметър на слизване по-дълбоко в почвата носи два-три-четири килограма пшеница на декар повече производство.

Г-да! Привършвам. Другата изгода, която ние ще имаме от задружното обработване, от едрото кооперативно стопанство, е че ние ще освободим и жената, и стареца, и детето от убийствената полска работа. Бие може много да се въодушевяват от желанието да подобрите бита на българското село, но ключът за подобрието на този бит е селската жена. Ако ние не спасим селската жена от убийствения труд, ако не я върнем в селото, тя не може да застане на своето място като майка, като домакиня и съпруга в стопанството и в такъв случай ние нищо не сме постигнали. Селската жена трябва да бъде облекчена. А кооперативното стопанство именно носи тези изгоди, да може селянката да се върне от полето в своята стихия, в своето ампило, да намери своето предназначение. И само тогава ние ще можем да говорим за подобрене бита на българското село, за правилно хранене и правилно възпитание на децата и т. н. Всичко това, което ние вършим досега за подобрене на бита, е отгоре надолу, т. е. ние искаме да строим една сграда от покрива надолу, докато, за да имаме успех, ние трябва да почнем отдолу. Та, казвам, чрез въвеждането на машините ние ще имаме един косвен плюс за подобрене бита на българското село, като освободим селянката от убийствената работа, която тя сега върши.

Г-да! Нека заключа с моите предварителни бележки, като кажа, че в кооперативните стопанства най-идеално ще бъде използван този инвентар, за който е внесен разглежданият законопроект, за който аз трябва да изкажа благодарност както на г-н министър-председателя, така и на целия Министерски съвет, в лицето на г-н министъра на земеделието. Обаче за да може един трактор да разгъне пълния си капацитет, трябва да има най-малко една площ от 1.000 декара. Ако приемем дори, че един трактор струва 300.000 лв. и ако трае 10 години, то пак ние имаме намаление, амортизация от 30.000 лв. годишно, т. е. на декар ще се паднат по 30 лв. Ако приемем три орани, три полски работи, имаме три пъти по 30 лв. на един декар, т. е. 90 лв. Ако приемем, че ще имаме още 90 лв. за административни разноски, материали, рискове, лихви и пр., ще получим една стойност не по-голяма от 180 лв. на един декар. И аз ви поставям открито въпроса: къде при 180 лв. вие можете навреме, бързо, правилно и евтино да издъните, да изорете българската почва, да я засеете и да получите наистина тези добиви, за които ние, като народ и държава, държим много?

Това бяха, г-да, моите предварителни бележки.

Ще привърша, като се спра накратко с няколко бележки по самия законопроект.

Аз бих молил г-н министъра да се съгласи, в чл. 2 на законния проект, където се казва, че „Министерството на земеделието и държавните имоти упражнява контрол върху вноса, производството и разпространяването на земеделски уреди и машини в страната“, да се предвиди, че при нужда държавата може да организира собствено или смесено предприятие за производство на земеделски машинен инвентар и материалите за него, но на масово употребяем сечива. Тук става въпрос за високи пещи, за добиване на желязо. Също, ако ние имаме достатъчно копачки, ние значително ще облекчим труда, защото с една ръчна мотика могат да се прекопаят не повече от декар-два, но с една копачка „Волф“ могат да се прекопаят четири-пет декара.

Също така бих молил, в чл. 8, в който се предвижда, че за насърчение използването на едрия инвентар се отпускат кредити безлихвено от държавата, като лихвите се плащат от Министерството на земеделието за период 5 години, да се предвиди този период да бъде не 5, а 10 години, защото без друго на едрия инвентар периодът на трайността му е 10 години.

Стана въпрос за пълното използване на инвентара, за да се постави селското стопанство на базата на предприемчивостта. В чл. 11 на законопроекта се казва, че се дават безлихвени заеми на общини, кооперативни и други сдружения и стопани при условие, че притежават, те или членовете им, обработваема площ и производство, осигуряващо задоволително използване на инвентара. Аз предлагам вместо думите: „осигуряващо задоволителното използване на инвентара“ да се каже: „които да осигуряват пълното използване на инвентара“. Въпросът е на сметка. Там, където ще им струва скъпо, чека да не си вземат машини.

И понеже държавата по начало поема грижите за едрия машинен земеделски инвентар, т. е. да се създадат работилници и дела за запазването и поддържането му, желателно е да се отпуснат за тези постройки безлихвени заеми, които няма да бъдат повече от една трета от стойността на един трактор, защото без такива постройки и извести не може. Тъжно впечатление прави, когато скъп и тежък инвентар бъде така просто изоставен. Държавата трябва да помогне, общините ще отделят място и аз смятам, че по този начин ще осъществим с големи постройки, където ще може да се поместят дела, работилници; там ще бъде и преработвателното заведение; там ще бъде и фуражната станция, и армомелката, и всички други мероприятия, които ще бъдат събрани в така наречения стопански двор.

Също така в чл. 18 на законопроекта е казано: (Чете) „Всички притежатели на земеделски машинен инвентар са длъжни да поддържат същия винаги в изправност.“ Аз предлагам, в този текст, след думата „притежатели“ да се прибавят думите: „и стопани“. Аз съм имал случай да наблюдавам как понякога собственици на трактори и на друг по-тежък инвентар: в мелници и пр., недоволни

от уема, винаги минават към един умишлен демонтаж или саботаж, като казват, че те трябва да го ремонтират, а това е един начин за изпудване. Това не бива да се допуска. Държавата, респективно министърът на земеделието, щом като предвижда, че всички притежатели на земеделски машинен инвентар са длъжни да го поддържат в изправност, ще трябва да предвиди, че има наказателни санкции за онези недобросъвестни лица, за които се установи, че умишлено саботират, че демонтират машините си или че ги държат във вечен ремонт. На тях тези машини трябва да се изземат, като им се заплатят по една установена такса.

Това бяха, г-да, бележките, които имах сега да направя.

Ще привърша с една препоръка или, по-право, с една молба. Аз не се съмнявам, че г-н министърът на земеделието, като минен инженер — аз съм говорил с него на тази тема — ще се съгласи, че не бива да се внасят повече от две марки или системи трактори или друг едър инвентар, като снопосъбирачки и пр. В днешния брой на вестник „Днес“ чета: (Чете) „Новини от Швеция. Еднотипни трактори. Стокхолм, март. Няколко шведски тракторни фабрики са достигнали през тези дни споразумение за произвеждане в бъдеще един единствен тип трактори.“

Ползите от това вече се знаят. Ние също така можем да стандартизираме, да типизираме всички оръдия и машини, за да може така съответните стопански организации да почувствуват пълния капацитет на използването на труда, земята и капитала, инвестиран в тия земеделски кооперативни стопанства. По този начин ще се намалят производствените разходи и ще се увеличи добивът, това, което е целта и което отговаря на паролата на г-н министъра на земеделието: „дух и производство!“ (Ръкоплескания)

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Които г-да народни представители приемат на първо четене законопроекта за земеделския машинен инвентар, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Към разглеждане на точки 7, 8, 9 и 10 не ще можем да пристъпим, пред вид на това, че съответните комисии не са готови с докладите си.

Връщаме се на точка втора от дневния ред, понеже г-н министърът на финансите е в залата:

Одобрение на предложението за одобрение 21. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32, относно воденето търговски книги в освободените през 1941 г. земи.

Моля г-н докладчика да докладва.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към проекторешението за одобрение на 21. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32

Г-да народни представители! Прилагането на наредбата-закон за търговските книги, според точка 2 на чл. 2 на които търговски книги трябва да водят и всички търговски еднолични фирми, събирателни и командитни, без всички дружества, обложени с данък-занятие-патент над 10,000 лв. годишно, или внасят данък въз основа на оборота или по особените правила, предвидени в глава II на наредбата-закон за данък върху приходите и в освободените през 1941 г. земи — срещу големи затруднения поради това, че голяма част от тия търговци са слабограмотни хора, а лица с познания по счетоводство изобщо няма в тия земи. Търговските съсловия в много градове от тия земи, а също така и Общият съюз на българските търговци направили постъпки — устни, писмени и чрез нарочно изпратени делегации — да се отложи прилагането на постановлението на цитираната наредба-закон до свършването на войната. Това искане на търговците от освободените през 1941 г. земи намирам, че може да се удовлетвори, поради което и на основание чл. 1, точки 10 и 16, от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи Министерският съвет прие тук приложената наредба.

Моля да решите да се одобри постановлението на Министерския съвет № 21.

Гр. София, 6 март 1943 г.

Министър на финансите: Д. Божилов

РЕШЕНИЕ

за одобрение 21. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 година, протокол № 32

Одобрява се следната наредба:

§ 1. Търговците еднолични фирми, събирателни и командитни без акции дружества в освободените през 1941 г. земи се освобождават до края на войната от задължително водене на предвидените в чл. 1 от наредбата-закон за търговските книги търговски книги, макар да са обложени с данък-занятие-патент над 10,000 лв. годишно или внасят данък въз основа на оборота или особените правила, предвидени в глава II от наредбата-закон за данъка върху приходите.

§ 2. Настоящата наредба се издава на основание чл. 1, точки 10 и 16, от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 21. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 март 1943 г., протокол № 32, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка трета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за допълнение на чл. 150 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите.

Моля г-н докладчика да прочете законопроекта.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за допълнение на чл. 150 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите

Г-да народни представители! В страната ни се сее захарна тръст (захарна метла), от която, чрез пресоване и преработка, се добива сок, сироп и маджун (петмез), които се употребяват за храна от производителите, а част от тези продукти се изнасят и на пазара като търговска стока.

През 1937 г. поради евтините продукти, добивани от захарната тръст, същите намериха широко приложение не само от производителите, но и от останалото население. Това поощри увеличаването на засевната площ с захарна тръст. Но поради свръхпроизводството на фабрична захар се наложи изменението на чл. 150 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите — „Държавен вестник“, брой 144, от 7 юли 1937 г., относно ограничението на засевната площ и преработката на захарна тръст, а също така се забрани и търговията с добивните продукти от същата тръст.

С посоченото изменение се позволи на всяко семейство да засажда до 1/2 декар с захарна тръст и добитият от нея сок, сироп и маджун се използва само за нуждите на производителите, и то за домашно приложение.

Целта на това ограничение бе да се увеличи консумацията на фабричната захар и да се защитят интересите на фиска.

Днес обаче условията са коренно променени:

1. Поради присъединяването на освободените земи, в които няма захарна фабрика за преработването на захарното цвекло на захар.

2. Поради много по-голямото приложение на фабричната захар за храна от населението.

Нуждите на страната, по данните на разпределителното бюро за захарта при Министерството на търговията, промишлеността и труда, възлизат на 70,000,000 кгр. захар за 1942/1943 г., а през 1942 г. е произведено само 31,000,000 кгр., следователно явява се недостиг от 39,000,000 кгр. захар, която трябва да се внесе от странство, за да могат се задоволи всички нужди в страната. А вносът на това количество захар, поради изключителните времена, в които живеят почти всички европейски държави, е почти невъзможен.

Все по същите съображения се разреши вносът и употребата на захарин, който обаче съвсем не е храна, каквато в същност са сиропът и маджунът от захарната тръст.

С разрешаването да се произвежда свободно петмез и свободно да се търгува със сок, сироп и маджун от захарната тръст същевременно ще се преустанови изваряването на петмез от захарно цвекло, което напоследък бе взело големи размери.

Горното като ви докладвам, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете и гласувате през настоящата сесия на Народното събрание представения ви за целта законопроект.

Гр. София, 8 март 1943 г.

Министър на финансите: Д. Божилов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за допълнение на чл. 150 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите

Към чл. 150 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите се прибавя следната забележка:

Министерският съвет, по доклад на министъра на финансите, може да разрешава засаждането на неограничена площ с захарна тръст (захарна метла), когато в страната, поради суша, градушка и други причини, засятата площ с захарно цвекло не може да даде предвиденото количество захарно цвекло за преработването му на захар в захарните фабрики, поради което в страната ще се почувствува криза от захар за храна на населението, за индустриални цели, за пчеларството и пр.

Търговията със сок, сироп и маджун, произведени от така добитата захарна тръст (захарна метла), е свободна.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Които г-да народни представители приемат на първо четене законопроекта за допълнение на чл. 150 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът ще отиде в комисията.

Минаваме на точка четвърта от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за разрешаване на извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните

и на гарантираните от държавата дългове за 1943 бюджетна година в размер на 1.500.000.000 лв. и за изменение на чл. 2 от закона за извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1942 бюджетна година в размер на 3.025.000.000 лв.

Моля г-н докладчика да прочете законопроекта.

Докладчик д-р Петър Шишков: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за разрешаване на извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове за 1943 бюджетна година в размер на 1.500.000.000 лв. и за изменение на чл. 2 от закона за извънредния бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1942 бюджетна година в размер на 3.025.000.000 лв.

Г-да народни представители! През миналите години, когато положението на държавното съкровище бе затруднено, прибегна се до скотиране при Българската народна банка, Българската земеделска и кооперативна банка и при частни банки на съкровищни бонус, възлизащи общо на 1.500.000.000 лв., които се издължиха през 1941 и 1942 години от наличните средства на държавното съкровище, за да не се обременява държавата с повече лихви. Тия съкровищни бонусе са били скотирани както следва: през 1930 г. — 10.000.000 лв., през 1931 г. — 51.000.000 лв., през 1933 г. — 300.000.000 лв., през 1937 г. — 39.000.000 лв., през 1940 г. — 300.000.000 лв. и през 1941 г. — 800.000.000 лв. и са били редовно подновявани до деня на изплащането им. Понеже стойността на тия бонусе от 1.500.000.000 лв. е била внесена в приход на държавното съкровище за посрещане на извънредни разходи на държавата, следва за стойността на същите бонусе да се предвиди и разход в извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове за 1943 г. в същия размер от 1.500.000.000 лв., за да се изрази тоя разход и бюджетно.

От друга страна, поради обстоятелството, че постъпките в повече приходи по бюджета на държавата за 1942 г. се оказаха по-големи от очакваните, намирам, че покритието на разходите по извънредния бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1942 г. в размер на 3.025.000.000 лв., предвидено в чл. 2 на закона за същия кредит, следва да се измени, като сумата от постъпките в повече приходи и осъществени икономии по бюджета за 1942 г. от 675.000.000 лв. по буква „а“ на поменатия член 2 се увеличи на 1.787.681.000 лв., а сумата от 30% държавни съкровищни бонусе от лева 2.350.000.000 по буква „б“ се намали на 1.237.319.000 лв.

Пред вид на това моля ви, г-да народни представители, да разгледате и гласувате тук приложенния законопроект.

Гр. София, март 1943 г.

Министър на финансите: Д. Божилов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за разрешаване на извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове за 1943 бюджетна година в размер на 1.500.000.000 лв. и за изменение на чл. 2 от закона за извънредния бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1942 бюджетна година в размер на 3.025.000.000 лв.

Чл. 1. Разрешава се извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове за 1943 бюджетна година в размер на 1.500.000.000 лв. за оформяване на изплащаните държавни съкровищни бонусе през 1941 и 1942 години.

Разходите по тоя закон да се покрийт от постъпките в повече приходи и от осъществени икономии по бюджета на държавата за 1942 бюджетна година.

Чл. 2. В чл. 2 от закона за извънредния бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1942 бюджетна година в размер на 3.025.000.000 л. („Държавен вестник“, брой 253, от 10 ноември 1942 г.) сумата „675.000.000 лв.“ по буква „а“ се изменя на „1.787.681.000 лв.“, а сумата по буква „б“ — „2.350.000.000 лв.“ се изменя на „1.237.319.000 лв.“.

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата г-н министърът на финансите.

Министър Добри Божилов: Г-да народни представители! Използвам разглеждането на тоя законопроект, за да ви съобща как е приключено бюджетното упражнение за 1942 г. Както знаете, поради това, че бюджетното упражнение приключва на 31 януари, а новият бюджет се гласува обикновено преди тази дата, нямаме точни сведения за приключеното бюджетно упражнение при гласуването на новия бюджет.

През 1942 г. ние имаме редовен разходен бюджет от 14.408.100.000 лв., който е покрит от редовни постъпления.

През годината, главно за повижаване на запасни войници и за други извънредни нужди, необходимо бе да се гласува един допълнителен бюджет от 2.750.500.000 лв., за покритието на който бяха предвидени източници: свръхприходи и икономии по бюджета за 1942 г. 1.672.000.000 лв. — няма да ви казвам хилядите — и бюджетният излишък от 1941 г., който се очерта след гласуването на бюджета за 1942 г. на 1.068.000.000 лв. и други 10.000.000 лв.

Вторият допълнителен бюджет беше 3.800.000.000 лв. Покриването на този бюджет беше построено върху евентуални постъп-

ления от 3%-овите съкровищни бонусе — 2.000.000.000 лв. и от икономии и свръхприходи по бюджета за 1942 г. — 1.649.000.000 лв. и други — 151.000.000 лв.

През 1942 г. се гласува също извънреден бюджет в размер 3.025.000.000 лв., който беше главно за изпълнението на така наречената спогодба Фабрициус и за евентуалното изпълнение на спогодбата по договора в Крайова. Освен това имаше в него и 450.000.000 лв. допълнителен кредит за строежите на линиите в новите земи.

Сега съм в положение да ви съобща, че срещу всички тези разходи от 24.000.000.000 лв., гласувани по редовния бюджет, двата допълнителни и един извънреден бюджет, ние имаме през 1942 г. постъпления 24.052.757.000 лв. срещу предвидени в началото да постъпят 18.000.000.000 лв., или имаме в постъпления в повече 6.000.000.000 лв. От тях 3.000.000.000 лв. са постъпления по вътрешния заем, които влизат в редовния бюджет. Значи, останалите 3.000.000.000 лв. постъпления в повече са от данъци и такси.

Покриването на извънредния бюджет беше предвидено от икономии и свръхприходи по редовния бюджет за 1942 г. — 675.000.000 лв. и от държавни съкровищни бонусе — 2.350.000.000 лв. Значи, за покриването на двата допълнителни бюджета от 6.600.000.000 лв. и на извънредния бюджет, от 3.025.000.000 лв., освен свръхприходи и икономии по бюджета за 1942 г., бяха предвидени 4.350.000.000 лв. постъпления от 3%-овите съкровищни бонусе.

През течение на 1942 г. обаче постъпленията от редовните приходи, а също и трите милиарда от вътрешния заем, както казах, бяха достатъчни да покрийт разходите, както по редовния бюджет, така и по двата допълнителни и единия извънреден бюджет и затова туй, което постъпи от 3%-овите съкровищни бонусе и което на тази дата е 2.327.897.000 лв., не се показва като приход в бюджета, то стои като една изолирана сметка в Народната банка, като един резерв за приключването, ако ни стане нужда.

Значи, срещу 24.000.000.000 лв., за 1942 г. по редовния бюджет, двата допълнителни бюджета и единия извънреден бюджет имаме постъпления 24.052.000.000 лв., а срещу това имаме разходи 24.036.000.000 лв., или привидно, на пръв поглед, бюджетът приключва с един излишък от 16.368.000 лв. Трябва обаче да вземем под внимание, че от касовата наличност през 1941 и 1942 години ние сме изплатили, за да не плащаме излишни лихви на Народната банка, 1.500.000.000 лв. съкровищни бонусе, скотирани от държавата от 1930 г. досега. Както е изложено в мотивите към разглеждания законопроект, тия съкровищни бонусе са били скотирани както следва: през 1930 г. — 10.000.000 лв.; през 1931 г. — 51.000.000 лв.; през 1933 г. — 300.000.000 лв.; през 1937 г. — 39.000.000 лв.; през 1940 г. — 300.000.000 лв. и през 1941 г. — 800.000.000 лв.

Всички извършени досега разходи по извънредния бюджет от 3.025.000.000 лв. в размер на 1.787.000.000 лв. — това, което платихме като необходимо по спогодбата Фабрициус през 1942 г., дадените 450.000.000 лв. на Дирекцията за строежите, като платихме и реквизициите в новите земи и т. н. — се понасят от приходите през 1942 г., без да вземем нищо от постъпленията от 3%-овите съкровищни бонусе, които, както казах, не са показани още на приход и стоят на отделна сметка в Народната банка. Или, ако вземем под внимание, че с приходите за 1942 г., като сме изплатили 1.500.000.000 лв. съкровищни бонусе за минали години и 1.787.000.000 лв. извършени разходи по извънредния бюджет, може да се каже, че през 1942 г. сме погасили извънредни разходи в размер на 3.304.000.000 лв., които може да се вземат като един излишък за 1942 г. Сега стои законопроект за разрешаване на извънреден бюджетен кредит от 1.500.000.000 лв. в същност оформяване изплащането през 1941 и 1942 години на съкровищните бонусе, скотирани от 1930 г. досега. Даже 600-те милиона лева съкровищни бонусе, които по закона за Народната банка държавното съкровище има право във всеки момент да скотира, ги покрийме, и сега остава, тъй да се каже, един свободен кредит, който във всеки момент може да се използва.

Постъпили са в повече през 1942 г.: от преки данъци 943.000.000 лв., от мита — 856.000.000 лв., от акции — 1.587.000.000 лв., от гербов налог 259.000.000 лв., от пощите, телеграфите и телефоните — 100.000.000 лв., от приходи за заплати на учителите — 301.000.000 лв.; и от разни административни и други приходи — 1.673.000.000 лв.

Като става нужда сега да покрийм разходите по извънредния бюджет до края на годината в размер, както виждате от законопроекта, на 1.237.000.000 лв., решаваме чак сега да ги вземем от произведението на 3% съкровищни бонусе — от сумата 2.328.000.000 лв., която е постъпила до днес и стои на откритата сметка, без да е вписана в приход на държавното съкровище. Значи, тази сума 1.237.000.000 лв., като една резерва, ще покрий евентуалните разходи по извънредния бюджет до края на годината, а именно: за евентуалното изпълнение на спогодбата по Крайовския договор 450.000.000 лв. и за обмяна на динарите, драхмите и райхскредиткасеншайне. До края на 1943 г. с тази сума ще посрещнем тези извънредни разходи. Остават, значи, още около 1.100.000.000 лв. от 3%-овите съкровищни бонусе до днешна дата, от които, както ще видим от законопроекта, който ще сложим на разглеждане утре, ще се дадат на Дирекцията на постройките тази година 700 и няколко милиона лева, понеже нейният бюджет е построен както на редовни приходи от пътен данък, железопътен данък, данък от автомобилни съобщения и т. н., така и на една вноски от държавата, която се прави или от свръхприходи, или пък от специален заем, както други години сме правили, сключен от Земеделската банка. Сега тази вноски по законопроекта, който утре ще разгледаме, се прави от произведението от 3%-овите съкровищни бонусе, като от тях остава в Народната банка само една сума от около 300 милиона лева още неизползувани.

Истинският излишък от 3.304.000.000 лв. за 1942 г. се получава от това, че сме направили икономии в разходните кредити чрез ме-

сечните бюджети в размер на 2.137.000.000 лв. и от постъпилите в повече приходи над предвидените 1.167.000.000 лв., след като са задоволени напълно нуждите на всички министерства и дирекции.

Осъществяват икономии в разходите са: по Главната дирекция на държавните дългове — 159.000.000 лв., по Министерството на вътрешните работи — 165.000.000 лв., по Министерството на финансите — 127.000.000 лв., по Министерството на войната — 662.000.000 лв., по въздушните войски — 328.000.000 лв., по морските войски — 65.000.000 лв., по трудовите войски — 78.000.000 лв., по Министерството на земеделието — 186.000.000 лв. и от общия кредит за увеличения на чиновническите заплати за деца, процентно увеличение и т. н. — 579.000.000 лв.

Тези икономии се дължат по-скоро на невъзможността да се направят някои доставки. Икономии са, значи, повече от параграфите за вещевени разходи и от държането по-дълго време вакантни длъжности било поради това, че не са били намерени подходящи лица, било пък поради това, че службата е позволявала, в духа на общото пожелание, да се правят икономии.

По Главната дирекция на железниците имаме постъпления през 1942 г. 4.842.000.000 лв. срещу 3.840.000.000 лв. за 1941 г., или в повече около 1.000.000.000 лв. Имам разходи 3.497.000.000 лв. за 1942 г. срещу разходи 2.781.000.000 лв. за 1941 г. Има един предвиден излишък, бих го нарекъл аз, от 1.345.000.000 лв., който не бива да се взема като излишък, ами като направени разходи по параграфи за вещевени разходи, поради невъзможност да се направят някои доставки и някои запасвания. Затова един допълнителен бюджет за железниците ще се внесе наскоро в размер на 1.600.000.000 лева, който ще има за цел да използва по възможност неизразходваните суми за вещевени разходи по бюджета на железниците за миналата година в размер на 1.350.000.000 лв. и 250.000.000 лв., които по точно изчисление ще постъпят в повече по бюджета за 1943 г.

При това положение аз смятам, че 1942 г. в бюджетно отношение е приключена добре, главно благодарение на засилените постъпления по преките и косвените данъци и на направените икономии поради невъзможността да се направят някои доставки в размер на 2.137.000.000 лв.

Резюмирам. Вместо, както се предполагаше, да се покрият двата допълнителни и извънредния бюджети с 4.350.000.000 лв. постъпления от 3¹/₂-овите бонове, само 1.237.000.000 лв. са набавени от постъпленията от тия бонове, а остатъкът сме набавили от редовните приходи. Понеже е имало 2.300.000.000 лв. постъпления от боновете, даваме от тях вноската на Дирекцията на строежите по законопроекта, който ще има да разгледа утре, без да става нужда да сключваме заем от Земеделската банка, както други години. Остава в Народната банка една неизползувана сума от около 300 милиона лева. Както знаете, постъпленията от боновете са подвижни. По тях ста-

ват постоянно изплащания и постъпления. Обаче откогато тези бонове са въведени, аз трябва да ви подчертая, че салдото от постъпленията никога път не е намалявало под 1.600.000.000 лв. А след наредбата, платежите над 200.000 лв. да се плащат половината в бонове, половината в банкноти — това ще бъде една корекция на банкното обращение — разчитаме, че ще имаме 200 до 300 милиона лева месечно увеличение на салдото от тези бонове.

Тези няколко думи счетовод за нужно да ви кажа за приключването на бюджетното упражнение за 1942 г., което беше готово едва преди десетина дни. (Ръкоплескания)

Председателствуваш Димитър Пешев: Ще пристъпим към гласуване.

Който г-да народни представители приемат на първо четене законопроекта за разрешаване на извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове за 1943 бюджетна година в размер на 1.500.000.000 лв. и за изменение на чл. 2 от закона за извънредния бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1942 бюджетна година в размер на 3.025.000.000 лв., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът отива в комисията.

Дневният ред е изчерпан.

За следното заседание, което ще бъде утре, 17 март, в 15 ч., председателството, в съгласие с правителството, ви предлага следния дневен ред:

1. Одобрение на предложението за разрешаване на акционерно дружество „Сюдостропа“ да внесе без мито и др. семена и машини по преработване на конопената и ленена култури в България.
2. Първо четене на законопроекта за извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1943 бюджетна година в размер на 720.500.000 лв.

Второ четене на законопроектите:

3. За изменение и допълнение на закона за осигуряване на умствените работници.
4. За допълнение на закона за обществените осигуровки.
5. За сключване на заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 200.000.000 лв. за проучване на природните богатства в България и за минно-технически цели.
6. За осигуряване на търговците.
7. Първо четене на законопроекта за стопанските камари.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 18 ч. 25 м.)

Подпредседател: **ДИМИТЪР ПЕШЕВ**

Секретари: { **АЛЕКСАНДЪР ЗАГОРОВ**
ИВАН МИНКОВ

Началник на Стенографското отделение: **ДОНЧО ДУКОВ**